

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ЕРДЕЛІВСЬКІ ЧИТАННЯ» (Ужгород, 17-19 травня 2016 р.)

УДК 373.67(477.87)
Н 39

Іван НЕБЕСНИК,
*професор,
ректор Закарпатської академії мистецтв,
м. Ужгород, Україна*

ВІХИ ПОСТУПУ ТА ДОСЯГНЕНЬ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ

Небесник І. І. Віхи поступу та досягнень закарпатської художньої освіти. У статті автор окреслює основні етапи становлення художньої освіти в Закарпатті від XVII ст. і до наших днів, наголошуючи на ролі і значенні окремих особистостей, зокрема А. Ерделі, Й. Бокшая, А. Коцки, Ф. Манайла та ін.

Ключові слова: Закарпаття, художня освіта, етап, розвиток, публічна школа рисунку, училище, інститут, академія.

Небесник И. И. Вехи развития и достижений закарпатской художественного образования. В статье автор определяет основные этапы становления художественного образования в Закарпатье от XVII века и до наших дней, подчеркивая роль и значение отдельных личностей, в частности А. Эрдели, И. Бокшая, А. Коцки, Ф. Манайла и др.

Ключевые слова: Закарпатье, художественное образование, этап, развитие, публичная школа рисунка, училище, институт, академия.

Ivan Nebesnyk. Milestones of development and achievements of Transcarpathian art education. The author features main stages of development of art education in Transcarpathian region from XVII till modern days, emphasizing the role and importance of some personalities, like A. Erdeli, Y. Bokshai, A. Kotska, F. Manailo and others.

Key words: Transcarpathian region, art education, stages, development, public school of drawing, college, institution, academy.

Постановка проблеми. Протягом 2015 р. громадськість Закарпаття та й всієї України святкує ювілейні дати, пов'язані із появою такого феномену, як зародження закарпатської художньої школи, створення Ужгородського художньо-промислового училища (1946), заснування обласного відділення Спілки художників України (1946), 125-річчя з дня народження Адальберта Ерделі (народився 25 травня 1891 р.), Йосипа Бокшая (народився 2 жовтня 1891 р.) та багато інших подій художнього життя краю.

Виклад основного матеріалу. До офіційного визнання художніми критиками існування закарпатської художньої школи на території Угорської Русі чи Підкарпатської Русі (вживалися й інші терміни на позначення території сучасного Закарпаття) час від часу з'являлися високопрофесійні художники, але не існувало традиції сталої передачі художніх знань від одного покоління до іншого.

Навіть за відсутності художнього навчального закладу в Угорській Русі, тут час від часу з'являлися талановиті майстри, які ставали відомими завдяки вродженим природним здібностям і отриманим знанням в інших краях. До таких належав іконописець XVII ст. «маляр Мукачевський» Ілля Бродлакович із Судової Вишні, випускник Віденської академії мистецтв Йосип Змій Микловський (1792–1841) із Словинки (Східна Словаччина), який працював художником Пряшівської єпархії, священник Михайло Манкович (йому єпископ Андрій Бачинський оплатив навчання у Віденській академії мистецтв).

Після угорської революції 1848-1849 рр. серед вихідців із Угорської Русі, які стали відомими художниками, більшість відноситься до угорського мистецтва. Серед них Мігай Мункачі (1844-1900), Берталон Карловскі (1958-1938) – учень Мігая Мункачі, Фердинанд Видра (1815-1879), який жив і навчався в Римі, Ігнат Рошкович (1854-1915) – син греко-католицького священника руського походження, викладача Ужгородської семінарії. Художню освіту Ігнат Рошкович отримав у Мюнхені під керівництвом К. Пілоті та А. Вагнера. Протягом 1882-1883 рр. працював в Італії.

Певною мірою причетний до Закарпаття видатний художник-педагог Шімон Голлоші (1857–1918), який народився в Мараморш-Сігеті, а помер – у м. Тячів. Світової слави здобула його школа-студія в м. Мюнхен та перша художня колонія на природі в Нодь Бані, куди з'їжджалися для вдосконалення своєї майстерності митці з усієї Європи. Серед відомих художників, біографії яких мають зв'язок із За-

карпаттям не можна не згадати Імре Ревеса (1859-1945), Ігоря Грабаря (1871-1960), якого доля закинула до Росії і зробила діячем російської культури. Дивним шляхом у складній біографії із Закарпаття пов'язаний самобутній, унікальний художник Угорщини Тіводар Костка Чонтварі (1853–1919), мати якого походила із с. Дравці, а родина проживала в с. Середнє.

Наведений період розвитку образотворчого мистецтва в Закарпатті до першої світової війни був періодом талановитих одинаків, які завдяки своїм природним здібностям з великими труднощами здобували професію художника за межами Підкарпатської Русі, в якій ще не виникла традиція передачі художніх знань від старшого покоління митців до наступного.

Певним періодом активізації формування професійних художників в Угорській Русі можна назвати роки перед першою світовою війною, коли на стежку художнього життя ставали такі особистості, як Д. Віраг (1880-1949), К. Ізай (1887-1938), Е. Грабовський (1892-1955), Д. Іяс (1874-1942), Й. Бокшай (1891-1975), А. Ерделі (1891-1955).

Особлива роль випала на долю останніх двох – Бокшай та Ерделі. Отримавши вищу художню освіту в Будапешті, вони повернулися додому і проводили педагогічну діяльність формуючи молодих митців Підкарпаття. Їхня діяльність співпала зі сприятливими умовами для розвитку освіти і мистецтва, які були створені в Чехословацькій республіці і у її складі Підкарпатській Русі. Багато діячів відзначали позитивну роботу керівника шкільного реферату від чехословацького уряду Йосифа Пешака, про діяльність якого вже йшла мова на попередніх наших конференціях. Як відомо, за перші 10 років після війни чехословацькою владою на ремонті і будівництві шкіл було виділено понад 40 мільйонів крон [6:106]. В гімназіях краю викладачами рисунку і креслення були запрошені професійні художники. Йосип Бокшай стверджував, що уряд в цей час проявляв надзвичайну зацікавленість у розвитку художньої справи [1:216]. Від художників купували твори, митці діставали стипендії, було засновано в Ужгороді міську галерею. Відчувши нову атмосферу такі художники як Юліус Віраг, Адальберт Ерделі, Йосип Бокшай, Самуел Берегі, до яких приєдналися митці з кошицького краю Чордаг, Галас і Муссон організували виставки в Берегові, Мукачеві, Кошіце. Була спроба відродження «Клубу художників Підкарпатської Русі» (1922). Слід відзначити, що естетичні смаки, плани на майбутнє учасників перелічених виставок Клубу дуже відрізнялися, що не сприяло згуртуванню. Бажання А. Ерделі зробити кар'єру видатного європейського митця змусило його поїхати в 1922р. в Мюнхен, де він затримується до 1926 р.

Важливим в історії розвитку образотворчого мистецтва та художньої освіти Закарпаття є 1927 р. А. Ерделі повернувся із чотирирічного перебування в Німеччині із статусом, за плечима якого була персональна виставка в «Скляному палаці» Мюнхена, поїздки Європою. За час його відсутності у

Закарпатті тут відбулися позитивні зміни в освіті, мистецтві, з'явилося значне число творчих людей із Чехії і Словаччини. Ерделі вирішив поселитися в Ужгороді і влаштуватися на роботу в Ужгородській горожанській школі (директор Ян Ржіга, раніше працював у Мукачеві) та в Ужгородській півноч-учительській семінарії (директор Августин Волошин) на посаді вчителя рисунку.

З початком 1927 навчального року А. Ерделі розпочав свою педагогічну діяльність в Ужгороді і згідно домовленості із викладачем рисунку в Ужгородській реальній гімназії Йосипом Бокшаєм організували позашкільні заняття з художніх дисциплін, що отримали назву Публічна школа рисунку в Ужгороді. Саме в 1927 р. в ній розпочали знайомитися з художньою грамотою Андрій Коцка, Адальберт Борецький, Андрій Добош – представники першого покоління вихованого на території Підкарпатської Русі.

Наступні роки були періодом зростання кількості художників у краї як руської так і чеської національності. Поступово в середовищі ужгородських художників визріла думка про необхідність створення якогось об'єднання представників мистецтва. Як стверджував Йосип Бокшай, найбільшим прихильникам цієї ідеї був пейзажист і графік Беджіх Ождіан. Ініціаторами об'єднання також були А. Ерделі, Й. Бокшай, чеські художники Л. Кайгл, Я. Цупал, Й. Томашек, Ш. Фрчек, Я. Ржіга та інші. Правилами життя ймовірного об'єднання пропонувалося взяти за взірць статут Товариства образотворчого мистецтва «Манес» у Празі. 12 червня 1931 р. в ресторані ужгородського міського парку зібралися митці Підкарпатської Русі для створення Товариства діячів образотворчого мистецтва Підкарпатської Русі і обрали головою Адальберта Ерделі [2:2].

Товариство діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі розгорнуло в 1931 р. активну діяльність. Готувалися матеріали для публікацій про творчу діяльність членів Товариства, читалися лекції про мистецтво для населення, розпочалася підготовка виставки на період грудень 1931–січень 1932 рр. Виставка відбулася у спортивному залі школи ім. Т. Масарика під патронатом крайового президента Антоніна Розсіпала. Про 1931 р. можна стверджувати, це був рік зародження організованої діяльності художників Закарпаття, що привело до зародження закарпатської художньої школи та художньої освіти. В назване Товариство приймали з часом все більше членів, вихованих вдома на Підкарпатській Русі, як правило, А. Ерделі та Й. Бокшаєм. Високий статус знаного художника в той час мали лише окремі особистості, визнання їхніх учнів, ще було попереду.

Свідченням визнання творчості А. Ерделі були його успішні виставки в Мюнхені (Glaspalast), у Народній галереї в Празі та включення інформації про художника в «Енциклопедію новітнього часу» («A legújabb kor Lexikona»), що вийшла у світ 1934 р. в Угорщині за редакцією Стразіміра Оскара. В цьому ж році стаття про А. Ерделі було включено до біографічного словника діячів культури Чехословаць-

кої республіки, який побачив світ у Празі за редакцією професора А. Доленскі. В такому ж темпі зростало визнання творчості Йосипа Бокшая, його твори експонувалися на виставках в Ужгороді, Пряшеві, Празі.

З точки зору реклами і ознайомлення з творчістю всього колективу Товариства діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі великий ефект мала виставка їхніх творів у 1936 р. в Братиславі, яка відбулася за сприяння Товариства приятелів Підкарпатської Русі та його голови Ярослава Затлоукала, а також інформаційної підтримки головного редактора закарпатської газети «Русский народный голос» Євгена Недзельського. Виставкові зали надала «Umelecka Beseda» у Братиславі. На виставці 12 лютого 1936 р. було представлено 95 робіт 19-ти авторів. У газеті «Lidove novini» від 15 лютого 1936р. було надруковано статтю «З братиславської виставки підкарпатських художників» з позитивною оцінкою робіт.

Окрилені успіхом братиславської виставки її організатори вирішили перевезти її у м. Брно, далі у м. Оломоуц, м. Злін, м. Моравську Остраву і, нарешті, Прагу. В результаті перемовин восени 1936 р. художників Закарпаття і Чехословацькою спілкою було вирішено провести виставку в Празі у лютому 1937 р. Відбір картин був прискіпливий і контролювався представниками з Праги панамі Штех і Вагнер. Відібрали 40 кращих робіт А. Ерделі, Й. Бокшая, І. Ерделі, А. Коцки, В. Двана-Шарпотоки, З. Шолтеса. Виставка під назвою «Словаччина і Підкарпатська Русь, їх люди і край в образотворчому мистецтві» відкрилася 29 січня і тривала до 23 лютого 1937 р. в павільйоні Міслбека на Пршікоп'є у Празі. Головним організатором виставки було Чехословацька спілка у Празі, а «протектором» виставки був президент Чехословацької республіки Едвард Бенеш. Вітальне слово на відкритті повинен був виголосити міністр шкільництва і освіти доктор Е. Франке. Як зазначав мистецтвознавець професор Штех, «закарпатське образотворче мистецтво розвивається своїм, цілком незалежним шляхом» [8]. Можемо, очевидно, стверджувати, що виставка закарпатців в Празі у 1937 р., висновки глядачів і мистецьких критиків про неї були першим офіційним визнанням існування закарпатської художньої школи.

Останні роки існування Чехословацької республіки Товариство діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі продовжувало творчу й виставкову діяльність. Учні А. Ерделі та Й. Бокшая приступили для педагогічної діяльності в школах Закарпаття, не покидаючи займатися живописом. Восени 1938 р. за результатами Мюнхенської угоди Ужгород, Мукачєво та Берегово відійшли до складу Угорщини. Наступного року 15 березня розпочалася угорська окупація всієї Підкарпатської Русі, яка в столиці Хусті проголосила себе Карпатською Україною. По всій території краю було встановлено владу військових. У червні 1939 р. влада від військових перейшла до цивільного комісара. 20 травня в Ужгороді у ресторані «Асторія», у при-

сутності працівника поліції Бейли Роземюллера, пройшло установче засідання по створенню Спілки художників Підкарпаття на чолі із Бейлою Ерделі і секретарем Андрієм Коцкою.

На початку липня 1939 р. члени Спілки художників Підкарпаття разом із гостями з Будапешта викладачами Угорського королівського художнього інституту на чолі з його ректором Агоштоном Бенкгардтом, разом із викладачем Лайошем Сентівані, Імре Петером, Ласло Ціркелблаком, Одоном Надь, Владіміром Сабо виїхали на плєнер в села Волосянка та Ужок, Великоберезнянського району, де гостювали у Золтана Шолтеса – місцевого священика й художника. Тут художники працювали до кінця серпня 1939 р. Колеги з Угорщини запропонували підкарпатським митцям взяти участь у наступній всеугорській виставці в м. Кошіце цілісним колективом з окремою експозицією. Успіх цієї акції призвів до ще більшого визнання закарпатської художньої школи та привернув увагу до молодого таланту – Андрія Коцки. За пропозицією угорських колег та дружини правителя Угорщини Міклоша Горті, Андрія Коцку рекомендували відправити на навчання в Італію в Академію образотворчого мистецтва. Через рік навчання стажери мали виставку своїх творів, яку відвідав король Італії Віктор Емануїл III. Король запропонував Коцці продовжити навчання ще на 1 рік у Академії святого Луки під керівництвом професора Ферруччіо Феррацці, що було зреалізовано.

У 1940 р. в Ужгороді в кав'ярні «Фелвідейк» діяла постійна виставка творів закарпатських художників. Нею зацікавився художній критик з Будапешта Ернест Каллай. Серед його висновків було сказано наступне: «...У художників карпатського краю назовні виступають незаперечні слов'янські прикмети, сильно відрізняючи їх від угорського сприйняття». Його висновок надзвичайно важливий: «Можна сподіватися, що цей розвиток буде збережений в рамках, визначених природою і народом». Була б невинуватою помилкою спроба підкорити цю в найліпшому розумінні автономну, своєрідну карпатську художню натхненність будь яким стороннім по суті уявам і формам, відштапованим у місті Будапешті. [3:38].

Визнанням і розумінням високого рівня художньої справи в Закарпатті з боку угорської влади була організація в Ужгороді спільних виставок творів закарпатських та провідних угорських художників під назвою «Унгварські (ужгородські) мистецькі тижні». Адже для нерозвинутих глядачів ніхто такі виставки не возитиме. Адальберт Ерделі дав кваліфіковану оцінку експозиції угорських художників у газеті «Kárpáti Híradó» та в русько-угорському часописі «Зоря-Најнал».

Восени 1944 р. радянські війська контролювали всю територію Закарпаття, а з'їзд народних депутатів у м. Мукачєві прийняв ухвалу про возз'єднання Карпатської України з Радянською Україною.

29 червня 1945 р. уряди в Празі і Москві підписали договір про приєднання Закарпатської України до Української радянської соціалістичної рес-

публіки. У серпні 1945 р. в Ужгород з Києва прибула делегація на чолі з міністром освіти України Павлом Тичиною, в тому числі письменники і поети Микола Бажан, Юрій Яновський, Петро Панч, артисти Гнат Юра, Наталія Ужвій, Амвросій Бучма, композитор Андрій Штогаренко, а також художники Василь Касіян і Микола Глущенко. Останні двоє відвідали майстерні ужгородських художників і були під великим враженням від їхньої творчості. Про гостювання в будинку Адальберта Ерделі Василь Касіян згадував у своєму автобіографічному творі «Автопортрет»: «До будинку в якому він жив, ми підходили як до музею. Зовні його стіни були розмальовані молодими ужгородськими митцями. З розписів пригадується «Мадонна» Адальберта Борецького, темпераментного художника, який незабаром переїхав до Словаччини. Про себе Ерделі казав, що він – із родини «Гриць», а прізвище його угорською означає «Лісовий», бо таким був хтось із предків.

Згадує В. Касіян також відвідини А. Коцки: «У його особняку я зустрівся з колишнім командиром партизанського з'єднання Василем Русиним і його дружиною. Там я й нарисував портрет цього героя. Сам Андрій Коцка був неодружений. Він познайомив мене з головою Народної Ради Закарпатської України Іваном Туряницею і я виконав і його портрет у нього в резиденції» [4: 482].

Ознайомившись із містом Ужгород та його художнім життям, ужгородські художники разом із В. Касіяном та Миколою Глущенком вирушили в тривалу подорож по Закарпаттю. Зі слів В. Касіяна звучить наступне: «Гостинним для нас було усе Закарпаття, селами і містами якого ми вирушили в творчу мандрівку. Душею цього почину був Ерделі. Він розробив маршрут, визначив місця зупинок у знайомих йому людей, дав кожному з нас по альбому для зарисовок, дістав, нарешті, вантажну машину – і ми гуртом рушили в похід» [4:482].

Під час цієї подорожі колеги говорили про майбутнє закарпатської художньої школи, про освіту, про відділення Спілки художників України. Багато чого з обговорюваного незабаром здійснилося. У березні 1946 р. відкрили Ужгородське художньо-промислове училище, першим директором якого став А. Ерделі, у серпні 1946 р. розпочало свою діяльність обласне відділення Спілки художників України, головою якого теж був А. Ерделі.

70-річчя цих подій цього року ми відзначаємо. Обидві також засвідчують, що певне визначення доречно, необхідності створення названих організацій нова радянська влада розуміла. Після творчої поїздки Закарпаттям київські гості запросили ужгородських колег зробити виставку своїх творів на восьмій всеукраїнській виставці в Києві. Пропозицію було прийнято, але твори довго подорожували післявоєнною залізною дорогою і прибули із запізненням. Для закарпатців спеціально приготували приміщення в Музеї російського мистецтва. Виставка пройшла з великим успіхом.

Тепер ми знаємо, що тривалий час демонструвати повагу до А. Ерделі влада не змогла. Вже через

рік він був відсторонений від керівництва художнім училищем, а в 1949 р. був проклятий за «космополітизм», йому фактично було оголошено анафему.

Незважаючи на дивні збочення у ставленні радянської влади до закарпатських художників і їхнього очільника певна повага і визнання по відношенню до закарпатської художньої школи зберігалися і навіть потрохи зросталися. Першого почали відмічати живописця-реаліста Йосипа Бокшая. У 1948 р. він був нагороджений орденом «Знак Пошани». Все ж таки справжнє визнання радянською владою до закарпатських художників прийшло після смерті Й. Сталіна та засудження його культури М. Хрущовим після 1956 р. А. Ерделі, який помер у вересні 1955 р. цього визнання вже не застав.

Варто сьогодні зупинитися на деяких свідченнях визнання закарпатської художньої школи в Радянському Союзі. Так, Йосипа Бокшая у 1958 р. було обрано членом-кореспондентом Академії мистецтв СРСР, а у 1960 р. йому присвоїли звання народного художника УРСР. У 1962 р. у московському видавництві «Советский художник» вийшла праця мистецтвознавця Віри Курильцевої «Бокшай Йосиф Йосифович», у якій дається розгорнута картина джерел формування закарпатської художньої школи [5]. Термін «закарпатська школа живопису» з цього часу використовується постійно. Особливого резонансу в пропаганді закарпатської школи живопису було досягнуто в результаті виставки творів А. Ерделі, А. Коцки і Ф. Манайла у 1964 р. в Москві. Наступна виставка в Москві від назвою «Старе і нове Закарпаття» представляла творчість Й. Бокшая, Г. Глюка, З. Шолтеса і В. Свида остаточно закріпила у свідомості глядачів і мистецтвознавців той факт, що в Закарпатті існує певний феномен у галузі образотворчого мистецтва.

Велика роль в утвердженні терміну «закарпатська художня школа» належить мистецтвознавцям Григорію Островському та Володимирі Цельтнеру. Найбільш відомими творами Г. Островського є видання «Адальберт Михайлович Ерделі» (1966), «Йосиф Йосифович Бокшай» (1967), монографія «Образотворче мистецтво Закарпаття» (1974). Відомі твори Володимира Цельтнера – «Адальберт Ерделі» (1972), «Федор Манайло» (1986), «Коцка Андрей Андреевич» (1980), «Манайло Фёдор Фёдорович» (1980). Мистецтвознавець Валентина Мартиненко, яка вивчала творчість Ернеста Контратовича та Василя Свида спробувала визначити стилістичні ознаки мистецької школи Закарпаття: «Перш за все – це романтичний символізм у трактуванні природи й народного побуту, органічний контакт з фольклором в усіх його проявах, а також перевага колоризму в архітектоніці живописного твору, пильна увага до проблем динаміки форми й образу, до питань техніки, структури та фактури малювання» [7:12].

Найбільш оригінальним визнанням закарпатської художньої школи було видання альбому в Москві «Изобразительное искусство Закарпатья» (1973). Такі альбоми видавали, як правило, присвячені мистецтву окремих республік Радянського

Союзу. В даному випадку мова йде про мистецтво окремої області.

Наостанок залишається додати риторичне питання: «Яким чином продовжувати традицію виховання нових поколінь закарпатської художньої школи?» Очевидно, з допомогою художньої освіти. У 1946 р. було засновано Ужгородське художньо-промислове училище, яке під назвою «Ужгородське училище прикладного мистецтва» проіснувало до 1995 року. Дане училище протягом десятиліть, аж до 1991 р. готувало фахівців у галузі художньої кераміки, художньої обробки дерева і художньої обробки металу для підприємств Міністерства місцевої промисловості. Разом із предметами, пов'язаними із технологією обробки матеріалів (глина, деревина, метал) студенти вивчали рисунок, живопис, композицію та інші фахові художні дисципліни. Це дозволяло виховувати нові покоління художників, які поповнювали ряди Спілки художників України. З віддаленням від часу, коли Спілку очолювали корифеї А. Ерделі, Й. Бокшай, Ф. Манайло ставало все очевиднішим, що освіта Закарпаття повинна готувати нових фахівців вищого рівня, адже діюче училище давало тільки середню художню освіту.

Під час горбачовської «перебудови» з'явилася можливість переорієнтувати навчальні плани училища в більш академічному напрямку, збільшивши обсяг годин для рисунку, композиції та живопису. Ці зміни здійснювалися при підтримці ректора Львівського державного інституту декоративного та прикладного мистецтва Емануїла Миська після заключення з ним угоди про створення навчально-методичного комплексу Інститут – Училище. Користуючись реформою в освіті України наш колектив взяв орієнтир на реорганізацію училища в Ужгородський коледж мистецтв ім. А. Ерделі, що й було реалізовано в 1995 р. Ми отримали право на підготовку бакалаврів. З часом у МОН України виникли сумніви, чи можуть коледжі готувати бакалаврів і виникла необхідність боротися за відкриття інституту. У 2003 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було відкрито Закарпатський художній інститут. Це надзвичайно важлива віха розвитку художньої освіти Закарпаття. Вперше за історію краю у нас вдома відкрилася можливість надавати вищу художню освіту в межах Закарпаття.

До науково-педагогічної діяльності інституту було залучено кращих і найдосвідченіших викладачів Коледжу мистецтв ім. А. Ерделі, провідних художників членів НСХУ, які мали вищу освіту та почесні звання. Всім було створено умови для наукової роботи і отримання вченого звання доцент або професор. Названі заходи дозволили пройти ліцензування та акредитацію на право здійснювати підготовку бакалаврів та спеціалістів з образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та дизайну. На базі Закарпатського художнього інституту проводилися щорічні міжнародні науково-практичні конференції «Ерделівські читання», видавався «Науковий вісник Закарпатського художнього

інституту», проводилися всеукраїнські олімпіади з живопису для студентів мистецьких вузів України тощо. Міністерство освіти і науки України відмітило активну роботу колективу Закарпатського художнього інституту і в рейтингу мистецьких вищих навчальних закладів України за 2013 р. ми посіли 8 місце. Вищий рейтинг був тільки в Харківській державній академії дизайну та мистецтва (3-є місце).

Висновки. Виконуючи волю засновника закарпатської художньої освіти Адальберта Ерделі, який найвищий заклад художньої освіти в рідному краї бачив як академію, колектив ЗХІ розпочав діяти в такому ж напрямку.

Протягом 2015 р. відбулося ліцензування на право Закарпатського художнього інституту здійснювати підготовку магістрів образотворчого мистецтва та дизайну. До процесу ліцензування були залучені провідні фахівці Львова, Києва, Полтави та Харкова. Вони взяли до відома, що в Закарпатському художньому інституті в цей час працювали 30 доцентів (за останній рік додалося 5 доцентів і кандидатів мистецтвознавства), професори Микола Мушинка та Олександр Купар, народний художник Василь Скакандій та інші.

Ректорат Закарпатського художнього інституту спрямовував роботу науково-педагогічного колективу в напрямку академічної підготовки фахівців, яка опиралася на міцне оволодіння студентами фахових дисциплін рисунку, живопису, композиції, вивчення спадщини засновників (А. Ерделі, Й. Бокшай, А. Коцки, Ф. Манайла, А. Борецького, Е. Контратовича). Міністерство освіти і науки та особисто міністр Сергій Квіт врахували бажання дії і наміри колективу і 13 квітня 2016 р. був підписаний наказ МОН України № 424 про перейменування інституту в Закарпатську академію мистецтв, яка повинна зайняти гідне місце серед академій, що готують професійних художників і дизайнерів в Україні.

REFERENCES

1. *Bokšaj Osyf. Maližtvi na Podkarpatské Rusi / Redigoval Dr. Jaroslav Zatloukal. – Bratislava, 1936. – 330 s.*
2. *Valne hromady spolku vytvarnych umelcu na Podkarpatské Rusi a protokoly schuzi vyboru 1931–1932.*
3. *Каллай Ернест. Искусство и художники Карпатского края // Ужгород: Огоньки, 1940. – декабрь. – С. 35-39.*
4. *Касіян Василь. Автопортрет.*
5. *Курильцева В. Бокшай Йосиф Йосифович – М.: Советский художник. – 1962. – 60 с.*
6. *Магочій П. П. Формування національної самосвідомості. Підкарпатська Русь (1848–1948). – Ужгород, 1994. – 296 с.*
7. *Мартиненко В. Ернест Контратович – К.: Мистецтво. – 1973. – 52 с.*
8. *40 nejlepších vutvaru podkarpatskích vutvarniku na vzstave v Praze // Podkarpatoruske hlasy – Užhorod, 19 ledna 1937. – Ročník XIII. – Číslo 14.*

Стаття надійшла до редколегії 28 травня 2016 р.